

بازدید پاکستان

بازدید رئیس محترم دانشگاه قم
حجت الاسلام والمسلمین دکتر احمد شریفی
از دانشگاه ها و مراکز علمی کشور پاکستان

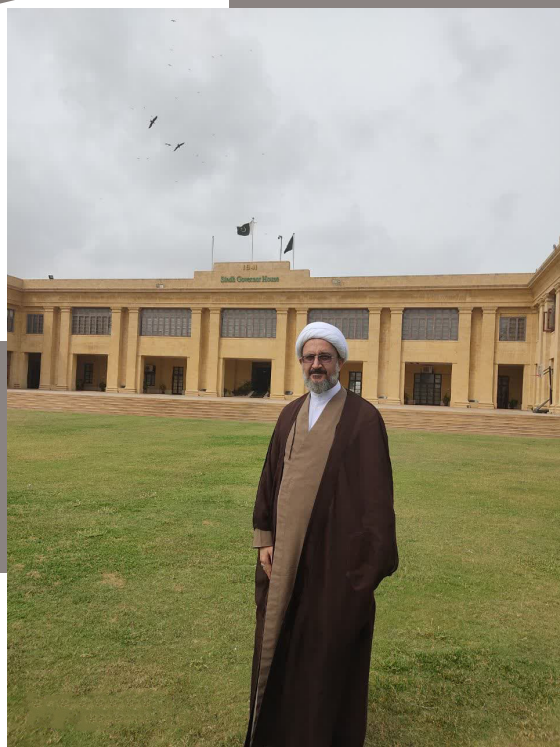
طراحی و صفحه آرایی: محسن زارعی

پاکستان، گنجینه مخفی و دست نخورده
جهت ارتقا و پیشرفت بیش از پیش کشور ایران؛
لزوم اصلاح نگرش عموم به کشور پاکستان

رئیس دانشگاه قم با اشاره به اینکه کشور پاکستان یک گنجینه مخفی و دست نخورده در جهت ارتقا و پیشرفت کشور ایران است، افزود: این کشور یک بهشت پنهان و گمشده است که رشد اقتصادی آن بعد از چین بیشترین رشد اقتصادی دنیا را دارد و در آینده بدون شک یکی از قدرتهای اقتصادی دنیا خواهد بود

حیات مرکزی مرکز دولتی ایالت سند

حجت الاسلام والمسلمین دکتر احمدحسین شریفی در گفت‌وگو با واحد خبر روابط عمومی دانشگاه قم، به ارائه مختصری از گزارش سفر چند روز خود و همراهان به کشور پاکستان و بازدید از دانشگاه‌های این کشور پرداخت و عنوان کرد: کشور پاکستان به لحاظ موقعیت جغرافیایی در شرق ایران قرار داشته و حدود ۹۰۰ کیلومتر مرز مشترک میان ایران و پاکستان است که این مرز مشترک یک فرصت کم‌نظیر جهت برقراری ارتباط فرهنگی، تجاری و علمی میان این دو کشور است

دکتر شریفی در خصوص بازدید از دانشگاه‌های پاکستان عنوان کرد: یک هیأتی متشکل از دانشگاهیان دانشگاه‌های حکیم سبزواری سبزوار، دانشگاه بوعلی سینا همدان، دانشگاه قم و جامعه‌المصطفی، دانشگاه ادیان و دانشگاه آزاد اسلامی شنبه ۸ تیرماه به مقصد لاهور عازم پاکستان شدیم

وی افزود: در هنگام رسیدن ما در فرودگاه لاهور، با استقبال روسای دانشگاه‌ها در همان فرودگاه روبرو شدیم که این امر جای تشکر دارد

دکتر شریفی تصریح کرد: دانشگاهیان و اساتید پاکستان تمایل شدیدی به تبادلات علمی با ایران، برگزاری همایش‌ها و نشست‌های علمی، راه اندازی آموزش زبان فارسی در دانشگاه‌های خود دارد، دانشگاه پنجاب، اجوکیشن و... همگی جزو دانشگاه‌هایی در کشور پاکستان هستند که بسیار ظرفیت‌ها و امکانات علمی بالایی دارند

وی افزود: کشور پاکستان و ایران با توجه به اشتراک این مرز طولانی، هنوز هم آنطور که باید نتوانسته‌اند، استفاده مطلوب از این فرصت داشته باشند، کشور پاکستان به لحاظ وسعت نصف کشور ایران محسوب می‌شود که حدود ۸۱ هزار کیلومتر مربع وسعت دارد

دکتر ناصر محمود
رئیس دانشگاه علامه اقبال لاهوری

رئیس دانشگاه قم تصریح کرد: کشور پاکستان نزدیک ۳۷ میلیون هکتار زمین حاصل خیز دارد که کشت‌ها و زراعت‌های متفاوتی از جمله پنبه و گندم در آن انجام می‌شود، این کشور نزدیک ۴ میلیون هکتار اراضی جنگلی داراست، به جز ایالت بلوچستان که هم‌مرز با ایران است دیگر شهرهای آن زمین‌های مسطح و حاصل‌خیزی دارد

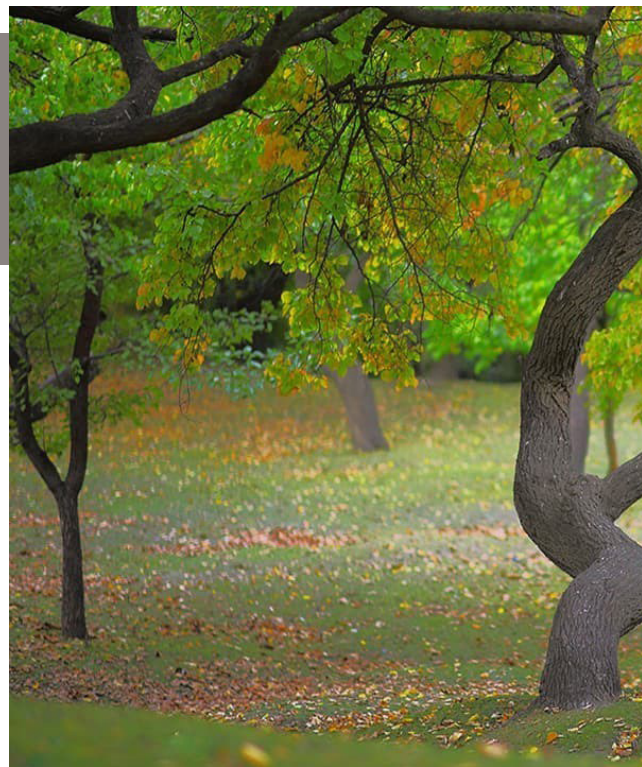
دکتر شریفی خاطرنشان کرد: این کشور دارای کوه‌های بسیار بلند بوده و برخی از کوه‌های آن شاید تنها چندمتری از هیمالیا و قله‌ی اورست کوتاه تر هستند، به لحاظ آب‌وهوایی نیز شرایط متنوعی دارد، برخی مناطق آن معتدل، برخی خشک و برخی دیگر گرم و مرطوب است، رودهای بسیار زیبایی در دل پاکستان سرازیر بوده و مرز آبی بسیار خوبی در دریای عمان و اقیانوس هند دارد، بندر بزرگ کلاچی آن نیز معروف است

وی با اشاره به اینکه کشور پاکستان یک گنجینه مخفی و دست‌نخورده در جهت ارتقا و پیشرفت کشور ایران است، افزود: این کشور یک بهشت پنهان و گمشده است که رشد اقتصادی آن بعد از چین بیشترین رشد اقتصادی دنیا را دارد و در آینده بدون شک یکی از قدرت‌های اقتصادی دنیا خواهد بود

وی در رابطه با بازدید از شهرهای مهم کشور پاکستان گفت: در طی سفر چند روزه ما به این کشور از شهرهای لاهور پایتخت فرهنگی پاکستان، اسلام‌آباد پایتخت سیاسی پاکستان و شهر کلاچی پایتخت اقتصادی آن بازدید کردیم، سبک معماری این کشور در لاهور و اسلام‌آباد بسیار قابل توجه است چراکه چیزی تحت عنوان بلندمرتبه سازی و برج سازی در آن دیده نمی‌شود، خانه‌ها نهایتاً سه طبقه و هتل‌ها نیز طبقات کمی دارند

دکتر شریفی اظهار کرد: از لحاظ جمعیتی کشور پاکستان حدود ۲۵۰ میلیون جمعیت دارد که این عدد یعنی حدود سه برابر جمعیت ایران؛ در حالی که همانطور که گفته شد نصف ایران وسعت دارد، مردم این کشور به شدت علاقه‌مند به ایران هستند که این مسئله نه تنها در میان مسئولین بلکه در مردم آن نیز دیده می‌شود

وی ابراز امیدواری کرد: از این اشتراکات فرهنگی، علمی و دینی که میان ایران و پاکستان وجود دارد باید به نحو احسن استفاده شود و این امر به تعاملات وسیعی بینجامد

پروفیسور مختار احمد
رئیس کمیسیون آموزش عالی پاکستان

رئیس دانشگاه قم گفت: بخش بزرگی از نیاز جهان به برنج و گوشت از کشور پاکستان تامین می‌شود، ارتباط ایران و پاکستان می‌تواند نیاز کشور را به گوشت نیز به‌خوبی تامین کند، این کشور در واقع بازار بزرگی برای تامین نیازهای اقتصادی ایران است

دکتر شریفی تاکید کرد: برخلاف تصور عموم مردم از پاکستان در رابطه با وضعیت بهداشتی، امنیتی و اقتصادی این کشور، چنین چیزی نمود ندارد و باید این تصور اصلاح شود، پاکستان به لحاظ علمی و دانشگاهی، دانشگاه‌های بسیار قوی، دانشجویان و اساتید مطرحی دارد، تنها دانشگاه پنجاب آن، ۴ برنده جایزه نوبل علمی دارد

وی افزود: دانشگاه پنجاب از قدیمی‌ترین دانشگاه پاکستان بوده و در سال ۱۸۸۲ تاسیس شده است، ۱۹ دانشکده، ۱۵۰ گروه، ۵۲ هزار دانشجو و ۶ پردیس دانشگاهی در شهرهای لاهور و خارج از آن دارد

جلسه اختتامیه در مرکز HEC شعبه کراچی
با حضور دکتر مختار احمد رئیس کمیسیون آموزش عالی پاکستان

رئیس دانشگاه قم بیان کرد: اساتید این دانشگاه از اساتید به نام و برجسته‌ای در سطح بین‌المللی هستند، همچنین تفاهم‌نامه‌ای که پیش از این میان دانشگاه قم و این دانشگاه منعقد شده بود در این سفر اخیر بر اجرایی شدن آن تاکید شد

رئیس دانشگاه قم تاکید کرد: کتابخانه بسیار عظیم با نسخه‌های خطی در این دانشگاه وجود دارد، ۲۰۰ دانشجو در رشته زبان فارسی در این دانشگاه مشغول تحصیل هستند، آزمایشگاه‌های فوق پیشرفته‌ای نیز در این دانشگاه فعال است که از دیگر ویژگی‌های آن به‌شمار می‌رود

بوده است، اولین تحقیقات هسته‌ای و مرکز سانتریفیوژ در این دانشگاه نیز مورد بازدید ما قرار گرفت
وی اضافه کرد: در بازدید از دانشگاه‌های پاکستان با بسیاری از روسای این دانشگاه‌ها ساعت‌های زیادی جلسه و گفت‌وگو داشتیم، در این جلسات مشخص شد که آسیب‌های اجتماعی و اخلاقی، طلاق و امثال آن در این کشور مسئله نیست و بنیان خانواده، عفت و حفظ حریم جنسیت، غیرت جنسی و ناموسی در اوج است و این آسیب‌ها در آن‌جا مسئله نیست.

دکتر شریفی بیان کرد: لاهور پایتخت علمی و فرهنگی پاکستان است، این شهر در شرق پاکستان و هم‌مرز با هندوستان نیز هست، مقبره اقبال لاهوری، مراکز بزرگ و مساجد باستانی هم در لاهور قرار دارد

دکتر شریفی عنوان کرد: دانشگاه اجوکیشن نیز یک دانشگاه غیردولتی است و ۲۲ سال از تاسیس آن می‌گذرد، مسئولان این دانشگاه ابراز آمادگی بسیاری در رابطه با ادامه تحصیل دانشجویان در مقاطع تحصیلات تکمیلی در دانشگاه قم دارند

دکتر شریفی ادامه داد: یکی دیگر از دانشگاه‌هایی که در این سفر مورد بازدید ما قرار گرفت دانشگاه جی سی بود که از قدیمی‌ترین دانشگاه‌های پاکستان و محل تحصیل علامه اقبال لاهوری بوده است، اتاق خوابگاه اقبال لاهوری، دست خط و کتاب‌های هنوز باقی مانده و مورد بازدید قرار می‌گیرد، برخی از نخست وزیران پاکستان فارغ التحصیلان همین دانشگاه است، همچنین این دانشگاه محل تحصیل پروفیسور عبدالسلام دانشمند هسته‌ای بزرگ پاکستان نیز

ابراز علاقه برخی از دانشجویان و کادر اجرایی دانشگاه علامه اقبال لاهوری
به جمهوری اسلامی ایران

وی اضافه کرد: به وضوح ابراز علاقه
وافر و احترام مردم پاکستان در
سنین مختلف به ایرانیان و روحانیان
در این کشور به چشم می‌خورد و
این مسئله را ما از نزدیک مشاهده
کردیم

رئیس دانشگاه قم گفت: طی
جلساتی که با اساتید و روسای
دانشگاه‌های پاکستان داشتیم یکی
از تصمیماتی که اتخاذ شد، برگزاری
جلسات و کرسی‌های اقبال پژوهی در
دانشگاه قم و نشست‌هایی با همین
عنوان در دانشگاه‌های پاکستان بود

وی گفت: یکی دیگر از مقاصد ما در این سفر شهر کراچی بود، از اسلام‌آباد تا کراچی حدود یک ساعت و ۴۵ دقیقه سفر هوایی طول می‌کشد، این شهر یکی از پرجمعیت‌ترین شهرهای دنیا است که قریب به ۱۸ میلیون جمعیت دارد، همچنین مرکز اقتصادی پاکستان محسوب می‌شود، پیش از این ایرانیان در این شهر کسب درآمد می‌کردند که هم‌اکنون از تعداد آن کاسته شده است

وی افزود: یکی از دانشگاه‌های مهم پاکستان به نام دانشگاه محمدعلی جناح در این شهر قرارداد، محمدعلی جناح یا قائد، بنیان‌گذار پاکستان بوده و از رهبران استقلال این کشور نیز بوده است، او در همین شهر کراچی به دنیا آمده و بسیار مورد احترام مردم پاکستان است

دکتر شریفی بیان کرد: این دانشگاه، ۵۰ هزار دانشجو دارد، در این سفر توافقاتی با دانشگاه محمدعلی جناح منعقد شد، از دیگر دانشگاه‌های کراچی نیز در این شهر بازدید کردیم و ظرفیت‌های دانشگاه قم برای آنان بازگو شد و بسیار مورد تحسین مسئولان این دانشگاه‌ها قرار گرفت

Mohammad Ali Jinnah University
Live, Learn and Be Inspired

دانشگاه محمد علی جناح

رئیس دانشگاه قم خاطرنشان کرد: در این سفر، با نماینده ولی فقیه، در شهر کراچی، جناب آقای میثمی نیز دیداری داشتیم

دکتر شریفی عنوان کرد: ما با فرمانداری ایالت سنت که مرکز آن در شهر کراچی هست، نیز دیداری داشتیم، هم اکنون سرایالت سنت و فرمانداری بزرگ کراچی در این مکان قرار دارد، مسئولان آن لباس و هدایایی نیز به ما اهدا کردند، در بخش محوطه حیاط و فضای سبز این فرمانداری، چادری قرار داده بودند که بیش از ۱۵۰۰ جوان و نوجوان پاکستانی مشغول آموزش هوش مصنوعی و It بودند که با علاقه بسیار شدیدی این جوانان از ما استقبال کرده و با آنان گفت‌وگو داشتیم

رئیس دانشگاه قم بیان کرد: نکته بسیار جالب این بود که استانداری و فرمانداری از ظرفیت‌های خود جهت آموزش جوانان و نوجوانان استفاده کرده است، ظرفیتی که در کشور ما کمتر به آن توجه می‌شود

وی افزود: در این سفر یک دیداری نیز از حوزه علمیه و مرکز آموزش کوثر داشتیم که حدود ۳۰۰ نفر از بانوان و آقایان مشغول تحصیل در سطوح درس خارج و کتاب لمعه بودند، این حوزه توسط فرزندان مرحوم شیخ محسن علی نجفی اداره می‌شود، مقبره این عالم در مکانی جلوی مسجد همین حوزه قرار دارد

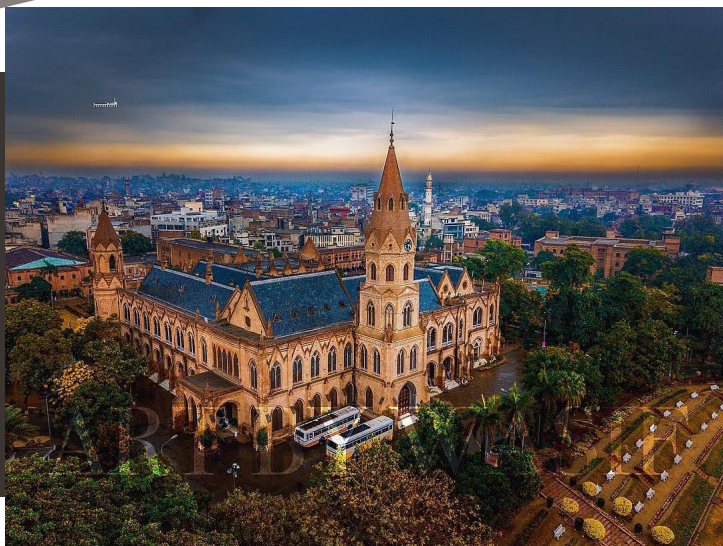

وی تاکید کرد: باتوجه به اینکه پاکستان یک کشور به شدت درحال توسعه است و روز به روز به سمت مدرن شدن پیش می‌رود اما ارزش‌های سنتی و اصیل آن حفظ شده‌است، این کشور در سال ۱۹۴۷ استقلال پیدا کرد و اولین کشور جمهوری اسلامی در سطح دنیا است

رئیس دانشگاه قم افزود: کشور پاکستان بعد از جمهوری اسلامی ایران، بیشترین جمعیت شیعه دنیا را دارد و حدود ۲۰ درصد جمعیت آن یعنی ۵۰ میلیون نفر آن شیعه هستند، قبل از این زبان آن‌ها فارسی بوده است، اقبال لاهوری از شاعران معروفی است که هنوز شخصیت و اندیشه او جهت شناخت بیشتر نیاز به بازبینی دارد و آن‌طور که شایسته است شناخته نشده است

وی گفت: نیاز است تا این گنج نهفته یعنی کشور پاکستان را از نزدیک بشناسیم و تصور غلطی که در ذهن برخی عموم شکل گرفته است تغییر پیدا کند شاید تنها با سفر به این مناطق، این مهم قابل دستیابی باشد؛ وسعت ارتباط علمی و تجاری با این کشور بسیار به نفع هر دو کشور است که باید به آن توجه شود

رئیس دانشگاه قم تصریح کرد: کشور پاکستان به ایران عشق می‌ورزند و این در رفتارهای آنان بسیار مشهود است، برگزاری مراسم‌های متعدد برای بزرگداشت شهید آیت الله رئیسی در حالی که بیش از ۴۰ روز از شهادت ایشان گذشته بود، بسیار قابل توجه و تأمل و نشان از این عشق و علاقه دارد.

دانشگاه جی سی

دکتر شریفی عنوان کرد: برخی از کتابخانه‌های دانشگاه‌های کشور پاکستان نزدیک به یک میلیون و ۱۰۰ هزار عنوان کتاب در آن‌ها نگهداری می‌شد، این دانشگاه با علاقه بسیار زیاد تمایل داشتند تا با دانشگاه‌های جمهوری اسلامی تعامل و همکاری علمی در زمینه‌های فرصت مطالعاتی، پروژه‌های مشترک، تبادل استاد و... داشته باشند

وی ادامه داد: امکانات سخت‌افزاری این دانشگاه‌ها نیز از بسیاری از امکانات سخت‌افزاری دانشگاه‌های ما بیشتر و بهتر بود، این دانشگاه‌ها تعداد زیادی دانشجو برخی تا ۲۰ هزار دانشجو دارند که قابل تامل است، من نیز به عنوان رییس دانشگاه قم در جهت تعامل با این دانشگاه‌ها تا آنجا که بتوانم با پشتیبانی و همکاری خواهم کرد

دکتر شریفی تصریح کرد: همایش علمی و فرهنگی ایران و پاکستان در دانشگاه اقبال لاهوری که همانطور که گفته شد از جمله دانشگاه‌های معروف پاکستان است، برگزار شد؛ ما با این دانشگاه به این توافق رسیدیم که دانشگاه قم گروه آموزش زبان فارسی را در دانشگاه اقبال لاهوری، راه‌اندازی کند و آموزش زبان اردو را در دانشگاه قم با همکاری دانشگاه اقبال لاهوری راه‌اندازی کنیم و یک هیات علمی از پاکستان به دانشگاه قم بیاید و سرفصل‌های این رشته را تبیین کند و به صورت مقطعی دوره آموزش زبان اردو برگزار شود

رئیس دانشگاه قم تاکید کرد: با تمایل شدیدی که دانشگاه‌های پاکستان برای برگزاری آموزش زبان فارسی در این کشور داشتند، امیدواریم دانشگاه قم با ظرفیتی که دارد محور آموزش زبان فارسی در این کشور باشد

دکتر شریفی گفت: هریک از اساتید دانشگاه قم که تمایل داشته باشند برای یک دوره فرصت مطالعاتی به این کشور سفر کنند، تمام هزینه اسکان و غذا به عهده دانشگاه‌های پاکستان است، تبادل استاد، سفرهای دانشجویی و ... نیز از جمله مواردی است که در توافقات با دانشگاه‌های پاکستان مورد بحث و گفت‌وگو قرار گرفت

اقبال لاهوری

نقش بیدارگری قیام حسینی در اندیشه اقبال لاهوری

بسدون ترندید، اقبال لاهوری (۱۲۵۶-۱۳۴۲ ش) یکی از بزرگترین و تأثیرگذارترین اندیشمندان سده اخیر عالم اسلام بودند.

شاید بتوان گفت وی نخستین کسی بودند که به نقش بیدارگری عاشورا و قیام ایسی عبداللہ الحسین علیہ السلام توجه داد و عاشورا را در اشک و مرثیه و گریه و حزن خلاصه نکرد. البته بعدها این نگاه واقع بینانه و نیر و بخش، از سوی بسیاری روشنفکران و اندیشمندان اسلامی یعنی کسانی مثل مرحوم آیت الله کاشانی، امام خمینی، شهید مطهری، دکتر شریعتی و ... برجسته شد. که یکی از برگات چنین نگاهی به عاشورا، شکل گیری انقلاب اسلامی ایران بودند.

اقبال لاهوری در مجموعه «رموز بیخونی» در مثنوی ای با عنوان «در معنی حریست اسلامی و سر حانثه گریلا» میگوید:

آن امام عاشقان پور بتول	سرو آزادی زیستان رسول
برزمین گریلا بارید و رفقت	لاله در ویرانه ها کارید و رفقت
تا قیامت قطع استبداد کرد	موج خون او چمن ایجان کرد
ما سوی الله را مسلمان بنده نیست	پیش فرعون سرش افکند نیست
خون او تفسیر این اسرار کرد	ملیت خوابیده را بیدار کرد
ای صبا ای بیک دور افتادگان	اشک ما بر خاک پاک اورسان

پاکستان، شهر لاهور، مزار اقبال لاهور